

The Pottery of Khok Charoen, Thailand

An illustrated, structured catalogue of prehistoric ceramic finds from the site

Helmut Loofs-Wissowa

COPIES 2918

| 2019

08

Book Review:

*The Pottery of Khok Charoen, Thailand:
An illustrated, structured catalogue of
prehistoric ceramic finds from the site*

ดร.ธนิช เลิศชาญฤทธ์ *

Dr.Thanik Lertcharnrit

หนังสือเล่มนี้เป็นผลงานต่อเนื่องจากหนังสือ *Hill of Prosperity: Excavations at Khok Charoen, Thailand, A Burial Site at the Stone-Metal Junction* (2017) โดยผู้เขียนคนเดียวกัน (ศาสตราจารย์ Helmut Loofs-Wissowa) (ดู ธนิก เลิศชาญฤทธ์ 2561) และจัดพิมพ์โดยสำนักพิมพ์เดียวกันในประเทศไทย นับเป็นหนังสือที่จัดพิมพ์ออกมาค่อนข้างรวดเร็ว (ผู้วิจารณ์ทราบว่าศาสตราจารย์ Helmut Loofs-Wissowa ป่วยมาระยะหนึ่งและเสียชีวิตในเวลาต่อมาในเดือนสิงหาคม 2018 และท่านคงจะเตรียมต้นฉบับสำหรับการจัดพิมพ์มาก่อนหน้านั้นพอสมควร และมอบหมายให้ญาติมิตรช่วยดำเนินการเรื่องการจัดพิมพ์) และเป็นหนังสือที่มีความสำคัญต่อการศึกษาทางโบราณคดียุคก่อนประวัติศาสตร์ในประเทศไทยและเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

หนังสือเล่มนี้เป็นหนังสือรวมภาพและคำบรรยาย (catalogue) ภาชนะดินเผา (ceramic vessels) และเศษภาชนะดินเผา (sherds) ที่พบจากการขุดค้นโดยศาสตราจารย์ Helmut Loofs-Wissowa ที่แหล่งโบราณคดีโคกเจริญ (ตั้งอยู่ในเขตอำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี) ซึ่งเป็นแหล่งโบราณคดียุคก่อนประวัติศาสตร์ กำหนดอายุประมาณ 3,500-2,700 ปีมาแล้ว หนังสือมีทั้งหมด 3 บท (บทที่ 1 บทที่ 2 และบทที่ 3) บทที่ 2 เป็นบทเด่นและเป็นส่วนสำคัญหลักของหนังสือดังจะกล่าวต่อไป

The Pottery of Khok Charoen, Thailand

An illustrated, structured catalogue of prehistoric ceramic finds from the site

Helmut Loofs-Wissowa

BAR INTERNATIONAL SERIES 2918 | 2019

BAR
PUBLISHING

Book Review - *The Pottery of Khok Charoen, Thailand: An illustrated, structured catalogue of prehistoric ceramic finds from the site*

Author: Helmut Loofs-Wissowa

Publisher: BAR International Series 2918.

Oxford: BAR Publishing, 2019, pp. 183

เริ่มต้นที่ปกหนังสือซึ่งออกแบบได้โดดเด่นสะดุดตา หน้าปกสีแดง
ชื่อหนังสืออยู่ด้านบน ต่อมาเป็นชื่อผู้เขียน พิมพ์ด้วยสีขาว ถัดลงมาตรง
กึ่งกลางหน้าปกเป็นภาพลายเส้นสีดำรูปภาชนะดินเผาทรงพาน ซึ่งเป็น
รูปแบบภาชนะดินเผาประเภทเด่น (diagnostic vessel) รูปแบบหนึ่งที่พบ
จากการขุดค้นที่แหล่งโบราณคดีโคกเจริญ สำหรับนักโบราณคดีแล้ว เพียง
เห็นรูปภาชนะดินเผาบนหน้าปกก็ชวนให้ใครรู้ว่าข้างในน่าสนใจเพียงใด

ข้างในเล่มประกอบด้วยบทความตีพิมพ์ในวารสาร สาระบัญญัติ สาระบัญญัติภาพ
วาดประกอบ สาระบัญญัติภาพถ่ายรายชื่อแผนที่และแผนผัง สาระบัญญัติตาราง คำนำ
ของบรรณาธิการหนังสือ (กล่าวถึงชีวิตการทำงานบางช่วงและคุณูปการทาง
วิชาการของศาสตราจารย์ Helmut Loofs-Wissowa) บทนำของผู้เขียน
และบทคัดย่อหนังสือ ก่อนเข้าสู่บทที่ 1

ขอเริ่มต้นด้วยบทที่ 1 ซึ่งเป็นบทนำของหนังสือและเป็นบทที่สั้นที่สุด
(มีเพียง 4 หน้า รวมภาพประกอบ) บทนี้เป็นการปูพื้นหรือให้ข้อมูลพื้นฐาน
เกี่ยวกับตำแหน่งที่ตั้งของแหล่งโบราณคดีโคกเจริญ สภาพแวดล้อมทั่วไป
และสภาพภูมิศาสตร์ของพื้นที่ใกล้เคียงแหล่งโบราณคดีโคกเจริญ ซึ่งผู้เขียน
เคยนำเสนอรายละเอียดมาแล้วในหนังสือ *Hill of Prosperity: Excavations
at Khok Charoen, Thailand, A Burial Site at the Stone-Metal
Junction* (Loofs-Wissowa 2017) ประเด็นสำคัญของเนื้อหาในบทนี้
ที่ผู้เขียนต้องการนำเสนอคือแหล่งทรัพยากรธรรมชาติ (หินกับดิน) ที่ผู้คน
ในอดีตใช้ประโยชน์ในการทำเครื่องมือเครื่องใช้ รวมทั้งแหล่งน้ำที่หล่อเลี้ยง
ผู้คนและชุมชนโบราณและมีเส้นทางน้ำในการคมนาคมติดต่อกับชุมชนอื่น
ที่อยู่ห่างไกล (แหล่งโบราณคดีโคกเจริญตั้งอยู่ติดกับลำน้ำสาขาของแม่น้ำ
ป่าสัก ซึ่งไหลผ่านหลายพื้นที่และเชื่อมกับแม่น้ำเจ้าพระยาที่ไหลลงอ่าวไทย
ออกสู่ทะเลได้)

บทที่ 2 ถือเป็นบทที่โดดเด่นและสำคัญที่สุดของหนังสือเล่มนี้ มี
เนื้อหาและภาพประกอบมากที่สุด (มีจำนวนหน้า 158 หน้า หรือคิดเป็น
86% ของจำนวนหน้าหนังสือทั้งเล่ม) เป็นบทที่นำเสนอข้อมูลตรงกับชื่อ

หนังสือ ซึ่งก็คือภาชนะดินเผาที่พบจากการขุดค้นโดยผู้เขียน ทั้งนี้ผู้เขียนได้จัดจำแนกรูปแบบภาชนะดินเผาออกเป็น 8 กลุ่ม (จากจำนวนทั้งหมด 400 ใบ) ตามลักษณะเด่นบางประการ คือรูปแบบปาก ก้น และลำตัว แต่ละกลุ่มมีกลุ่มย่อย (subgroup) ซึ่งแตกต่างกันในแง่ของการตกแต่งผิว (เช่น ลวดลาย ตกแต่ง บริเวณที่ตกแต่ง) การจัดจำแนกรูปแบบภาชนะดินเผาโดยใช้เกณฑ์เช่นนี้เป็นวิธีการที่นักโบราณคดีใช้กันทั่วโลก ในกรณีประเทศไทยก็เคยมีนักโบราณคดีดำเนินการมาก่อนแล้ว คือการจัดจำแนกภาชนะดินเผายุคก่อนประวัติศาสตร์ (ซึ่งมีอายุร่วมสมัยกับภาชนะดินเผาจากแหล่งโบราณคดีโคกเจริญ) ที่พบจากการขุดค้นที่แหล่งโบราณคดีโนนนกทา จังหวัดขอนแก่น (Bayard 2010) ซึ่งผู้ปริทัศน์มีความเห็นว่าเป็นการจัดจำแนกที่เหมาะสมในแง่ของการใช้รูปแบบภาชนะเพื่อจัดลำดับอายุสมัยวัฒนธรรม ดังที่ผู้เขียนกล่าวว่าภาชนะบางกลุ่มพบหรือปรากฏขึ้นในสมัยแรกหรือสมัยเก่ากว่า (เช่น ภาชนะแบบ 8A คือภาชนะทรงหม้อ ลำตัวอ้วนกลม ปากผายออก และมีปุมหรือขาสั้น) และมีภาชนะบางกลุ่มที่ปรากฏในสมัยกลาง (เช่น ภาชนะแบบ 4 หรือภาชนะทรงพาน) แต่ก็มีบางกลุ่มที่ปรากฏต่อเนื่องเพียงแต่แตกต่างกันในแง่วิธีการตกแต่งและลวดลาย (เช่น ภาชนะแบบ 1A, 1C, 1E คือภาชนะทรงหม้ออ้วนกลม ปากผายออกที่นิยมตกแต่งด้วยลายเชือกทาบ)

ควรกล่าวด้วยว่าภาชนะดินเผาที่กล่าวถึงในบทที่ 2 นี้ส่วนมากเป็นภาชนะเต็มใบ (whole vessels) และพบร่วมกับโครงกระดูกมนุษย์ ดังนั้นจึงจัดได้ว่าเป็นภาชนะดินเผาที่เป็นวัตถุอุทิศ (grave offerings) หรือวัตถุในพิธีกรรมเกี่ยวกับความตาย (mortuary vessels) ไม่ใช่ภาชนะดินเผาที่ใช้ในครัวเรือนหรือในชีวิตประจำวัน (household vessels)

ในแง่ของการนำเสนอรูปแบบภาชนะดินเผาแต่ละกลุ่ม ผู้เขียนนำเสนอรูปภาชนะที่วาดด้วยลายเส้น (line drawing) ซึ่งมีข้อดีกว่าภาพถ่ายตรงที่สามารถใส่รายละเอียดได้ชัดเจนมากกว่าภาพถ่าย ภาพถ่ายเส้นภาชนะดินเผาแต่ละใบมีคำบรรยายประกอบ โดยผู้เขียนบรรยายคุณลักษณะเชิงคุณภาพหรือเชิงพรรณนา (qualitative attributes) เช่น รูปแบบ รูปทรง

แหล่งที่พบ (หลุมขุดค้น) มาจากหลุมฝังศพหมายเลขใด มีการตกแต่งผิวอย่างไร ตกแต่งบริเวณใดของภาชนะ เป็นตัวอย่างที่ดีในการบันทึกและนำเสนอข้อมูล

บทที่ 3 ซึ่งเป็นสุดท้าย เป็นบทเกี่ยวกับเศษภาชนะดินเผาที่พบที่แหล่งโบราณคดีโคกเจริญ เพียงแต่ไม่ทราบตำแหน่งที่พบแน่ชัด บทนี้มีความยาว 20 หน้า พื้นที่ส่วนมากของบทนี้เป็นภาพลายเส้นเศษชิ้นส่วนภาชนะดินเผา เศษภาชนะดินเผาทั้งหมดที่นำเสนอในบทนี้เป็นชิ้นส่วนภาชนะดินเผาที่มีลวดลายการตกแต่ง (decorated sherds) โดยนำเสนอรูปแบบการตกแต่งวิธีการตกแต่ง และการจัดวางลวดลายตกแต่ง ซึ่งมีความหลากหลาย และอาจจะมียุคสำคัญทางวัฒนธรรมและอายุสมัย น่าสังเกตด้วยว่าลวดลายการตกแต่งบนชิ้นส่วนหรือเศษภาชนะดินเผาเหล่านี้คล้ายกับลวดลายตกแต่งบนผิวภาชนะดินเผาเต็มใบ ดังนั้นจึงมีความสำคัญในฐานะที่ช่วยเสริมเติมให้เห็นประเพณีการตกแต่งภาชนะดินเผาชัดเจนยิ่งขึ้น

กล่าวโดยสรุป คุณูปการสำคัญของหนังสือเล่มนี้คือการให้ข้อมูลที่ เป็นประโยชน์อย่างยิ่งสำหรับการศึกษาเปรียบเทียบรูปแบบภาชนะดินเผายุคก่อนประวัติศาสตร์ในประเทศไทยและเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งจะช่วยในการจัดลำดับอายุสมัยของหลักฐานโบราณคดีและวัฒนธรรมโบราณคดี หนังสือเล่มนี้เป็นหนังสือที่เหมาะสมสำหรับนักโบราณคดีที่สนใจโบราณคดียุคก่อนประวัติศาสตร์ในประเทศไทย นักวิชาการที่ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับภาชนะดินเผาสมัยโบราณ และผู้สนใจประวัติศาสตร์เครื่องปั้นดินเผา

อ้างอิง

ภาษาไทย

ธนิก เลิศชาญฤทธิ์, 2561. ปริทัศน์หนังสือ Hill of Prosperity: Excavations at Khok Charoen, Thailand, A Burial Site at the Stone-Metal Junction. *วารสารมานุษยวิทยา* 1 (2): 301-311.

ภาษาอังกฤษ

Bayard, Donn T., 2010. The Chronology. In **Archaeological Excavations at Non Nok Tha, Northeast Thailand, 1965-1968**, edited by Donn Bayard and W. G. Solheim II, pp. 121-163. University of Guam, Micronesia Area Research.

Loofs-Wissowa, Helmut, 2017. **Hill of Prosperity: Excavations at Khok Charoen, Thailand, A Burial Site at the Stone-Metal Junction**. BAR International Series 2844. Oxford: BAR Publishing.

